

АНТРОПОЛОГІЧНА КОМПОНЕНТА ОНТОЛОГІЇ ДЕКАРТА В ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКОМУ КОНТЕКСТІ

Малівський А.М., Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту ім. академіка В. Лазаряна

Контекст переходу від техногенної до антропогенної цивілізації зумовлює кардинальну зміну ракурсу рецепції та інтерпретації історії філософії. Остання постає вже не стільки в звичному ракурсі – як історія ідей, концепцій, метанарративів, скільки як поле досягнень людиною самої себе та досягнень на шляху самопізнання та саморозбудови. Окреслений контекст актуалізує як задачу перегляду усталених та узвичаєних лінійних концепцій історії філософії, так і відмову від звичної деантропологізації змісту філософування, тобто схематизації ключових ідей вчення та нехтування особистістю мислителя.

Змістовне окреслення специфіки сучасного етапу філософування передбачає увагу до конструктивних шукань нової методології досягнення людини, котра дозволить належним чином досягнути її вертикаль, тобто вищі духовні виміри буття. В ході пошуку адекватної методології на перший план виходять: по-перше, - усвідомлення обмеженості та недостатності наївно-просвітницького бачення природи людини та детермінуючих чинників її існування; по-друге – пошуку нового бачення європейської класики, що можливо за умови конструктивного подолання притаманного некласичній філософії нігілізму та песимізму.

Усвідомлення та осмислення означених вад стало можливим як результат оприявлення шукань філософської думки XIX-XX ст. з притаманним їй наголошенням на багатшаровості та полісемантичності класичних філософських текстів. Перш за все мова йде про феноменологію, постпозитивізм, постмодернізм. Інакше кажучи, саме доробок кількох останніх століть уможливорює досягнення та осмислення філософських вчень минулого як тих феноменальних проявів людського духу, значимість яких виходить далеко за межі окремих фрагментів метанарративу та не вміщається в «прокрустове ложе» лінійної історії філософії. Очевидно, що нині задача пошуку змістовних альтернатив усталеній лінійній історії філософії виходить далеко за межі пошуку «другого начала» філософії (М. Гайдеггер) як чогось принципово відмінного та несумісного зі звичними рецепціями.

Означені трансформації можуть бути витлумачені як усвідомлення обмеженості лінійної схеми історії філософії як глухого кута на шляху нинішніх антропологічних шукань та розвідок. А отже, на перший план виходить запит на історію філософії як поле реалізації запиту на самопізнання та само розбудову людини. Одна з істотних перешкод на шляху реалізації

означеного запиту – традиційне тлумачення спадщини Декарта (базового вчення Нового часу) як гносеоцентризму, раціоналізму, техноморфізму тощо.

Окреслений контекст засвідчує наявність ряду істотних перешкод на шляху задоволення гострих потреби людини в вищих смислах, а тому неприйнятними є як схематизація та редукція вчення про людину, так і нехтування наявними у спадщині Декарта вищими рівнями буття. Маючи на увазі змістовну спряженість сфери вищих онтологічних смислів та феномену людини, надалі специфіку першої пропонується означати за допомогою поняття «антропологічний компонент онтології».

Традиційне нехтування нею оприявнюється в вигляді тлумачення спадщини Декарта в вигляді так званого дуалізму – вчення про реальність як деантропологізований образ буття, що включає в себе дві редуковані субстанцій. Одним з неприйнятних сьогодні проявів означеної редукованості є образ людини як мислячої речі, позбавленої пристрастей та духовності.

Стан духовної кризи європейської культури XIX-XX ст. актуалізує проблему місцезнаходження та форм присутності вищих цінностей та смислів. А тому в дослідницькій літературі як свого роду змістовне доповнення до редукованого образу філософії Нового часу (як прояву суб'єктивізму) має місце уявлення про присутність вищих рівнів буття в епоху ранньої античності.

Нині означене кліше все частіше стає об'єктом критики та спроб конструктивного подолання в некласичній філософії, тобто мають місце спроби вийти за межі редукованого бачення філософської спадщини Декарта та окреслити форми оприявнення в ній вищих рівнів буття. До числа найбільш глибоких підходів відносяться вчення Гуссерля та Гайдеггера, які відкривають нові горизонти та перспективи осмислення антропологічного компоненту онтології Декарта.